

Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών

Πρόγραμμα Ιερατικών Σπουδών

Γ' Εξάμηνο

Μάθημα: Χριστιανική Αγωγή

Διδάσκων: π. Γεώργιος Διαμαντόπουλος

9^η ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΙ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Δ'

-

ΕΝΟΡΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Μ. Ράπτη, *Χριστιανική αγωγή και διδασκαλία* [Χριστιανοπαιδαγωγικές Μελέτες και Έρευνες, β' Περίοδος, 53], εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2017, σελ. 142 – 156

6. Η παιδαγωγική διάσταση της διδασκαλίας του Ιησού Χριστού

Η σύγχρονη παιδαγωγική θεωρία και πράξη ευεργετείται σε μεγάλο βαθμό αν μαθητεύσει στη διδασκαλία του Χριστού.

Η παιδαγωγική του Ιησού φωτίζει όλο τον χώρο της παιδαγωγικής, διδακτικής και ψυχοκοινωνιολογικής επιστήμης, τις μεθόδους, τα μέσα, τον τρόπο αξιολόγησης.

Αναγνώριση Ιησού ως διδασκάλου

Μαθητές Ιησού, λαός, πνευματικοί άνθρωποι εποχής αλλά και Φαρισαίοι:

κατάπληκτοι από το περιεχόμενο και τον τρόπο της διδασκαλίας του Χριστού.

Αναγνώρισαν τον μεγάλο διδάσκαλο, εκτίμησαν την αξία Του,

για αυτό και Του απέδωσαν τον τίτλο «**ραβί**»,

ένα τίτλο με τον οποίο οι Εβραίοι αποκαλούσαν τους δασκάλους του μωσαϊκού νόμου.

Χαρακτηριστικά διδασκαλίας/παιδαγωγικής Ιησού

Αιτία καθολικής αναγνώρισης:

η διδασκαλία Ιησού προσαρμοζόταν

στα οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά δεδομένα της εποχής,

παρότι είχε ως στόχο την πρόταση ενός άλλου τρόπου ζωής.

>> Η διδασκαλία έγινε προσιτή σε όλους, κίνησε το ενδιαφέρον των ακροατών και έλκυσε την προσοχή τους.

Ιερός Χρυσόστομος

Επισημαίνει ότι ο Ιησούς παρουσίαζε υψηλά νοήματα με πολλή συγκατάβαση, ανάλογα με την προσληπτικότητα ακροατή,

συναναστρεφόταν με διάκριση και σεβασμό κάθε άνθρωπο (τελώνες, πόρνες), έκανε μαζί τους λυτρωτικό διάλογο,

χρησιμοποιούσε δε όλα τα μέσα, παραβολές και παραδείγματα για να κάνει τον λόγο εύληπτο:

Έτσι πρέπει πολλές φορές να γίνεται και στην ακρόαση (της διδασκαλίας), όταν είμαστε αδύναμοι· και χρειάζεται να ετοιμάζεται λόγος πλούσιος, με ποικίλες παραβολές και παραδείγματα, με αναπτύγματα (εξηγήσεις) και περιόδους, και πολλά άλλα παρόμοια, ώστε από όλα αυτά να γίνει πιο εύκολη για εμάς η επιλογή αυτών που μας ωφελούν.»

Ο λόγος του Ιησού εντυπωσιάζει, χρησιμοποιεί παρομοιώσεις, υπερβολές,

μηνύματα με χιουμοριστικό ύφος (*Ματθ. 7: 3*: «Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος, τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;»),

επαναλήψεις (*Λουκ. 6:27*: «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς»),

παραδοξότητες (*Λουκ. 9:48*: «ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτός ἐστιν μέγας»),

επιγραμματικές φράσεις, λογοπαίγνια, λογικά επιχειρήματα,

διλήμματα (*Ίω. 3:12*: «Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἶπον ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε;») και παραλληλισμούς.

Ο Κ. Γιοκαρίνης (*Η παιδαγωγική και διδακτική του Ιησού*, 1988) παρατηρεί ότι ο αντιθετικός παραλληλισμός είναι ιδιάζον χαρακτηριστικό της διδακτικής του Ιησού.

Τον χρησιμοποιεί ως μέσο επιτίμησης, για να διατυπώνει κρίσεις, να συμβουλεύσει, να ενισχύσει, να πετύχει την αμεσότητα του κηρύγματος

Παράδειγμα:

Ματθ. 11:18: «Ἦλθεν γὰρ ὁ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων καὶ λέγουσιν ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.»

Επίσης:

Χρήση εικόνων, αφηγήσεων, παραβολών, ιστοριών από την καθημερινότητα

Γνώριζε ο Ιησούς ότι ο λόγος γίνεται αποδεκτός και συγκινεί,

όταν στηρίζεται στις εμπειρίες των ακροατών

όταν νοηματοδοτεί την πραγματικότητα

και όταν είναι απαλλαγμένος από κοινοτυπίες, ωραιολογίες, φλύαρες θεωρίες.

Ο ιερός Χρυσόστομος παρατηρεί ότι ο ευχάριστος λόγος καταγράφεται στη διάνοια του ανθρώπου και σηματοδοτεί τη συμπεριφορά του:

Εἰς Γένεσιν, Ὁμιλία Δ΄, PG 53, 40: «Ὁ δὲ μεθ' ἡδονῆς ἀκούων τινῶν λεγομένων, δῆλον ὅτι καὶ ἐμπήγνυσιν αὐτὰ τῇ διανοίᾳ καὶ ἀνεξάλειπτα ἐργάζεται τῷ πλάτει τῆς διανοίας ἐναποτιθέμενος.»

Μετάφραση: «Και όποιος ακούει με ευχαρίστηση όσα λέγονται, είναι φανερό ότι τα εμπεδώνει μέσα στη διάνοιά του και τα κάνει ανεξάλειπτα, αφού τα αποθέτει μέσα στο εύρος (το άνοιγμα) της σκέψης του.»

Γλώσσα Χριστού: απλή, σαφής, ακριβής, με Χάρη και αμεσότητα.

Σύντομες προτάσεις προκαλούν την κρίση ακροατή, ενεργοποιούν ενδιαφέρον και προσοχή του

Ο Χριστός είναι ο δάσκαλος του λαού, μιλά τη γλώσσα του, εκφράζει τις σκέψεις, αντιλήψεις, βιώματά του.

Σεβασμός ελευθερία ακροατών, δεν αναγκάζεται κανείς να ακολουθήσει, χαρακτηριστική η φράση:

«μη καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; (Ιω. 6:67)»

Ο Χριστός δίνει αυτοπεποίθηση, ενθάρρυνση, ενίσχυση στον άνθρωπο με τον οποίο διαλέγεται, σεβόμενος την ιδιαιτερότητά του

Σαμαρείτιδα, Ζακχαίος, γυναίκα με κατηγορία μοιχείας:

περιπτώσεις που φανερώνουν το ανώτερο επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων Ιησού με τον άνθρωπο

Έχει το θάρρος

- να είναι διαφορετικός από τους άλλους,
- να αμφισβητεί προκαταλήψεις, αξίες
- να δίνει άλλη ερμηνεία στον Νόμο από αγάπη και σεβασμό στον άνθρωπο

Η παιδαγωγική του Ιησού χαρακτηρίζεται από ελευθερία κινήσεων

Χρησιμοποιεί *όλους τους χώρους*:

Αγρούς, παραλίες, πλαγιές, σπίτια, πλατείες πόλεων, λατρευτικούς χώρους, ειδωλολατρικούς τόπους ως χώρους διδασκαλίας.

Χρησιμοποιεί *όλα τα διδακτικά μέσα*, ώστε να διεγείρει το ενδιαφέρον των ακροατών για να ανακαλύψουν τις αξίες εκείνες, που τους χαρίσουν απελευθέρωση

Στόχος του κηρύγματος και κοινοτικό πλαίσιο αναφοράς

Βασικός στόχος κηρύγματος:

να συνειδητοποιήσει το ακροατήριο την ανάγκη αναθεώρησης συμπεριφορών

να αποφασίσει να διαμορφώσει νέες στάσεις ζωής,

να λειτουργήσει ως κίνητρο

για μια αυτοκριτική υπαρξιακού προβληματισμού, πνευματικού επαναπροσδιορισμού και ηθικής βελτίωσης

Η αυτοπραγμάτωση του ανθρώπου συντελείται στην κοινότητα, στην επικοινωνία με τους άλλους.

Στην κοινωνία αυτή κανείς δεν καταφρονείται,

δεν παραγκωνίζεται,

δεν κρίνεται (Ματθ. 7:1: «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε, ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν»),

και δεν εγκαταλείπεται όταν πλανηθεῖ (Ματθ. 18:24: «Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται τινὶ ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθεῖ ἐν ἑξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφείς τα ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;»).

Ο ένας βοηθά τον άλλο,

μαθαίνει από τον άλλο,

τον συγχωρεῖ αναρίθμητες φορές σε περίπτωση ἀστοχῆς συμπεριφοράς

δεν υπάρχει τέλος της μαθητείας,

όλοι μαθαίνουν διὰ βίου,

δεν καλούνται δάσκαλοι και καθηγητές,

γιατί ένας εἶναι ο διδάσκαλος και ο καθηγητής της χριστιανικῆς κοινωνίας, ο Χριστός (Ματθ. 23: 9-10).

Διάλογος

Διδακτικὴ πράξη Θεανθρώπου:

συνδέεται ἀμεσα με παροχή ευκαιριῶν για ανάπτυξη πρωτοβουλιῶν ἀπὸ τους μαθητές

ὥστε να ανακαλύψουν το ζητούμενο.

Διάλογος: ἓνα ἀπὸ τα βασικά μέσα για επικοινωνία με ακροατές.

Διάλογος ἀνάλογα με τους επιδιωκόμενους σκοπούς, αντιληπτικότητα συνομιλητή, ιδιαιτερότητα προσωπικότητας.

Κατάλληλες ερωτήσεις

Χρήση κατάλληλων ερωτήσεων:

προκαλούν τους ακροατές

να συνειδητοποιήσουν μία ανεπιθύμητη συμπεριφορά,

να διαμορφώσουν μία νέα στάση ζωῆς

Πολλές φορές ο Χριστός καθοδηγεῖ ακροατές να βρουν οι ἴδιοι τις απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλαν (Ματθ. 16:15 «Ὑμεῖς τίνα με λέγεται εἶναι;» Μάρκ. 2:9: «Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ,

ἀφεώνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει;»)

ἄλλοτε τους κεντρίζει το ενδιαφέρον, υποβάλλοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις

Κατάλληλες απαντήσεις

Οι απαντήσεις που δίνει ο Ιησούς δεν είναι τυποποιημένες

Αποστομωτικές για τους εχθρούς, οικοδομητικές για τους υπόλοιπους

Αντιμετώπιση του ερωτώντος μαθητή ή ακροατή ως μοναδικό πρόσωπο ως αφορμή για περαιτέρω γενικεύσεις.

Κάποιες φορές απαντά με ερώτηση στην ερώτηση

όταν για παράδειγμα μία πρεσβεία αρχιερέων και ραβίνων τον ρώτησαν «ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; Ἦ τις σοὶ ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;» ἔδωσε την απάντηση

«Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων;» (Ματθ. 21:23-25)

για να οδηγήσει τους συνομιλητές να σκεφτούν και να προβληματιστούν.

Η κενωτική αγάπη στο παιδαγωγικό έργο του Χριστού

Βασικό χαρακτηριστικό του παιδαγωγικού έργου του Ιησού:

η κενωτική αγάπη για τον άνθρωπο.

Μία αγάπη που διαθέτει μοναδική δυναμική εξόδου του ανθρώπου, ως θεοειδούς προσώπου,

από την απομόνωση και τον ατομισμό

ανύψωση σε ανώτερα επίπεδα κοινωνικής αυτοπραγμάτωσης.

Παρουσιάζει τον εαυτό του

ως ποιμένα:

πονάει για τα πρόβατα,

δεν διστάζει για την ασφάλειά τους να αγωνιστεί μέχρι θανάτου

εναντίον των επερχομένων λύκων.

Οι μαθητές αντιμετωπίζονται ως ενιαίες ψυχοσωματικές οντότητες

Κλήμης Αλεξανδρείας, *Παιδαγωγός Α' ΙΙΙ*, 30, ΒΕΠΕΣ, 5. 83:

«Ὁ δὲ ἀγαθὸς παιδαγωγός, ἡ σοφία, ὁ λόγος τοῦ πατρὸς, ὁ δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον, ὅλου κήδεται τοῦ πλάσματος, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ἀκεῖται αὐτοῦ ὁ πανακὴς τῆς ἀνθρωπότητος ἰατρός.»

«Και ο αγαθός παιδαγωγός, η σοφία, ο λόγος του Πατέρα, αυτός που δημιουργήσε τον άνθρωπο, φροντίζει για ολόκληρο το πλάσμα και θεραπεύει και το σώμα και την ψυχή του· ο πανθεραπευτής της ανθρωπότητας.»

Ο Χριστός υπήρξε το μοναδικό **πρότυπο** τελειότητας και αγάπης.

Άγιος Ειρηναίος: Η παρουσία του Θεού στη γη έδωσε τη δυνατότητα στον άνθρωπο

να γνωρίσει την εικόνα του Θεού

και να βρει το δρόμο της ομοίωσης με τον αόρατο Θεό:

Κατὰ αἱρέσεων 5, 16, 2, ΒΕΠΕΣ 5, 166:

«Ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις ἐλέγετο μὲν κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ γεγονέναι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐδείκνυτο δέ. Ἔτι γὰρ ἀόρατος ἦν ὁ Λόγος, οὗ κατ' εἰκόνα ὁ ἄνθρωπος ἐγεγόνει. Διὰ τοῦτο δὴ καὶ τὴν ὁμοίωσιν ραδίως ἀπέβαλεν. Ὅποτε δὲ σὰρξ ἐγένετο ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὰ ἀμφοτέρωθεν ἐπεκύρωσε καὶ γὰρ καὶ τὴν εἰκόνα ἔδειξεν ἀληθῶς αὐτὸς τοῦτο γενόμενος, ὅπερ ἦν ἡ εἰκὼν αὐτοῦ καὶ τὴν ὁμοίωσιν βεβαίως κατέστησε συνεξομοιώσας τὸν ἄνθρωπον τῷ ἀοράτῳ Θεῷ.»

Μετάφραση: «Στους προηγούμενους χρόνους λεγόταν μὲν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶχε γίνει κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δεν φανεωνόταν. Διότι ὁ Λόγος, σύμφωνα με τὴν εἰκόνα τοῦ οὐοοίου εἶχε πλαστεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἦταν ἀκόμη ἀόρατος. Γι' αὐτό λοιπὸν καὶ ἔχασε εὐκόλα τὴν ὁμοίωση. Ὅταν ὁμῶς ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγίνε σάρκα, ἐπιβεβαίωσε καὶ τὰ δύο· γιατί καὶ τὴν εἰκόνα ἐδειξε ἀληθινά, καθὼς ὁ ἴδιος ἐγίνε αὐτό που ἦταν ἡ εἰκόνα τοῦ, καὶ τὴν ὁμοίωση στερέωσε με βεβαιότητα, αφοῦ ἔκανε τὸν ἄνθρωπο ὁμοιο με τὸν ἀόρατο Θεό.»

Καμία αντίθεση μεταξύ λόγων καὶ ἔργων

Ο Χριστός δίδαξε με τὸ παράδειγμά Του ὅτι χωρὶς ἀγαπητικὴ σχέση καὶ δράση ὁ Θεός δεν γνωρίζεται:

Α' Ιω. 4:7-8: «Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεὸν ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν.»

Συμπερασματικά

Ἡ ζωή και η διδασκαλία του Χριστοῦ

μας κληροδότησε ἓνα προσωποκεντρικό πολιτισμό ἀνθρωπιάς, ανοιχτοσύνης και ἐλευθερίας,

μία ιερὰρχηση των ἀξιών και ἓνα **πρότυπο παιδαγωγού**

που θα ζήλευε και η πιο σύγχρονη παιδαγωγική θεωρία.

Με βάση αυτό το πρότυπο:

κάθε μορφή αγωγῆς και ιδιαίτερα της χριστιανικῆς εἶναι αποτελεσματική αν:

- ἀντιστέκεται στο πνεῦμα του στυγνοῦ πραγματισμοῦ και της χρησιμοθηρίας
- αν η ταυτότητά της διαπνέεται ἀπὸ πνεῦμα ἐλευθερίας, μετοχικότητας, σεβασμοῦ του προσώπου, ἀγαπητικῆς σχέσης, φιλοκαλίας και ευχαριστιακοῦ πολιτισμοῦ

Με βάση τα παραπάνω, σχετικά με την παιδαγωγική διάσταση της διδασκαλίας του Ἰησοῦ,

διαπιστώνεται ὅτι

η διδακτική μεθοδολογία που ἀκολούθησε ο Χριστός

συγκεντρώνει ὅλα τα χαρακτηριστικά της ἐπικοινωνιακῆς και βιωματικῆς διδασκαλίας

που προτείνει η σύγχρονη παιδαγωγική.

Σε ὅλες τις φάσεις της ἐπικοινωνίας Του διαφαίνονται δύο μέθοδοι, ὅπως παρατηρεῖ ο Α. Κοσμόπουλος:

της **βιωματικῆς ἐμπειρίας**

και της **ἀγάπης**.

«Ἡ πρώτη εἶναι η αγωγή διὰ της ζωῆς και, ιδιαιτέρως, της λατρευτικῆς ζωῆς της Ἐκκλησίας μας. Δεν ἀρκεῖ η διαπαιδαγώγηση της νοημοσύνης, του συναισθήματος και των ἄλλων στοιχείων της προσωπικότητας. Το παιδί θα ἀναπτυχθεῖ μετέχοντας στη νέα εν Χριστῷ ζωή, θα ἀποκτήσει ἐμπειρίες, θα ‘γευτεῖ’ τις μεγάλες ἀλήθειες και ἀξίες. Και δεύτερον εἶναι η

αγωγή διά της αγάπης. Ο χριστιανός παιδαγωγός έχει να αντιπαρατάξει τόσο στις αυταρχικές και ολοκληρωτικές μεθόδους αγωγής, όσο και στις μεθόδους της άμετρης ελευθερίας, την διά της αγάπης αγωγή. Η αγάπη δεν εμπίπτει σε καμία από τις δύο, έχειται του σεβασμού και της ελευθερίας του ανθρώπου ... Η αγάπη δεν εκφράζεται μόνο από το συναίσθημα. Είναι κυρίως δυναμική κατάσταση που πηγάζει από την πνευματική αναγέννηση, από τη μετοχή στην «καινή κτίση». Είναι αλήθεια, πως η παιδαγωγική πράξη χρειάζεται ένα σύγχρονο και λειτουργικό επανακαθορισμό της έννοιας της παιδαγωγικής αγάπης. Χρειάζεται να φανεί πως τότε είναι η αγάπη επωφελής όταν είναι γνήσια. Και η γνησιότητα είναι δύσκολο κατόρθωμα. Αν μπορούσε κανείς με μία πρόταση να μιλούσε θα έλεγε πως η αγάπη είναι γνήσια, όταν έχει απαλλαγεί από τα στοιχεία του θανάτου».

ΕΝΟΡΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. Ο ρόλος της ενορίας στην άσκηση της χριστιανικής αγωγής

Η ενορία ως πυρήνας της εκκλησιαστικής ζωής

Εκκλησία = διαχρονική κοινότητα,

συνυπάρχουν

το θείο και το ανθρώπινο, πνευματικό και υλικό, αόρατο και ορατό, ουράνιο και επίγειο

Πρωταρχικός πυρήνας της εκκλησιαστικής κοινωνικής ζωής: η **ενορία**

Στην ενορία ο πιστός:

- ζει το μυστήριο της Εκκλησίας στην πράξη
- αγωνίζεται, αγιάζεται, αναζωογονείται μέσα από τα Μυστήρια,
- ενώνεται με τον Χριστό και τους εν Χριστώ αδελφούς
- πραγματοποιεί την υπαρξιακή του προοπτική.

Η ζωή στην ενορία δεν περιορίζεται σε μία τυπική λατρευτική και θρησκευτική έκφραση

έχει μία κοινωνική δυναμική που καλύπτει όλες τις ανάγκες των μελών της.

Στην ενοριακή κοινωνία ο ιερέας

μεταβιβάζει τη θεία Χάρη με τα Μυστήρια

έχει την ποιμαντική φροντίδα

Ο λαός δεν συμμετέχει μόνο στη λατρευτική ζωή,

αλλά σε όλη τη διακονική δραστηριότητα της ενορίας, η οποία μπορεί να εκφράζεται σε διάφορους τομείς:

φιλόπρωχο, σχολές γονέων, συσσίτια, ενοριακές νεανικές συνάξεις, κατασκηνώσεις κ. ά.

Η σχέση των μελών της ενορίας κατά τον άγιο Ιωάννη Δαμασκηνό είναι **αγαπητική και ενεργητική**

Δεν στηρίζεται σε συναισθήματα οίκτου, ευσπλαχνίας και ελεημοσύνης

Κάθε μέλος μέσα από την κοινωνία με τον Θεό προχωρεί

- στην κοινωνία με τους αδελφούς

- και από την κοινωνία με τους συνανθρώπους στην αιώνια κοινωνία με τον Θεό

Η κατηχητική και παιδαγωγική δράση στο πλαίσιο της ενορίας

Σημαντικός τομέας δράσης της ενορίας:

ο κατηχητικός και χριστιανοπαιδαγωγικός

Η ενορία ασκεί έργο αγωγής

μέσα από τη μεθόδευση ενεργειών που στοχεύουν να βοηθήσουν το παιδί και τον νέο

να ενταχθούν στο κοινωνικό περιβάλλον και να ανακαλύψουν το νόημα της ζωής.

Το διδασκτικό έργο της ενορίας λειτουργεί:

α) ως αναγγελία πίστης με το κήρυγμα, τις νεανικές συνάξεις και τις δραστηριότητες,

β) ως λατρεία με κέντρο το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας

γ) και ως φιλανθρωπία για την κάλυψη των αναγκών του αδελφού που είναι εικόνα του Θεού.

Η ενοριακή κοινότητα έρχεται αρωγός

- στα προβλήματα των νέων,
- στη σωστή αξιοποίηση των δυνάμεών τους,
- στην ποιοτική καλυτέρευση του τρόπου ζωής
- στον τρόπο επιλογής των φίλων, συντρόφων,
- στον τρόπο συνεργασίας με τους άλλους
- και στην κάλυψη των πνευματικών αναγκών τους,

που μπορούν αφορούν θέματα:

πολιτισμού, τέχνης, επιστήμης, αγωγής και ψυχαγωγίας.

Οι νέοι που συμμετέχουν στις ενοριακές δραστηριότητες δεν συνυπάρχουν απλά,

συνεργάζονται και δίνουν τη δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης και σε άλλους.

Η παραπάνω διάσταση της ενοριακής αποστολής επιτυγχάνεται μέσα από δραστηριότητες που μπορούν να αφορούν:

τις λατρευτικές και κατηχητικές συνάξεις,
τη λειτουργία κατασκηνώσεων,
την οργάνωση των γιορτών,
τον αθλητισμό,
τη μουσική, τον χορό,
τις εκπαιδευτικές εκδρομές,
τη λειτουργία βιβλιοθήκης και εκθέσεις βιβλίων,
τη χειροτεχνία,
τα μαθήματα εκμάθησης ζωγραφικής, αγιογραφίας, φωτογραφίας και
ηλεκτρονικών υπολογιστών,
την ενισχυτική διδασκαλία διάφορων γνωστικών αντικειμένων
ανάλογα με τις ανάγκες που εμφανίζονται στη ζωή της ενορίας.

Η σημασία του πνευματικού κέντρου

Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση των ενοριακών δραστηριοτήτων:

Πνευματικό κέντρο, που θα διαθέτει:

αίθουσες διαλέξεων, πολιτιστικών εκδηλώσεων, νεανικών συνάξεων, ψυχαγωγίας, εργαστηρίων, γραφείων, συσσιτίων κ. ά.

Ο Ιω. Κογκούλης προτείνει:

το πρότυπο οργάνωσης του πνευματικού κέντρου να είναι

α) οι ναοί των πρώτων χριστιανικών χρόνων

όπου γύρω από τους ναούς υπήρχαν βοηθητικοί χώροι

για την εξυπηρέτηση των αναγκών των πιστών

ή β) τα *ορθόδοξα μοναστήρια* στα οποία γύρω από το καθολικό υπάρχουν κτίσματα για τις ανάγκες των μοναχών και των προσκυνητών.

Η ανάγκη της αναδιοργάνωσης

Στη σύγχρονη εποχή οι δομές, λειτουργίες και οι αξίες της κοινωνικής ζωής έχουν αποσυνδεθεί από την εκκλησία.

Η ενορία «από πρωτογενής κοινωνική ομάδα

έγινε δευτερογενής κοινωνικός θεσμός με εξειδικευμένη αποστολή»

(Μαντζαρίδης, *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 91)

Αναγκαία η αναδιοργάνωση της εκκλησίας, η προώθηση του έργου της

- μέσα από νέες μορφές κοινωνικής ζωής
- και μέσα από τη χρήση των μέσων του σύγχρονου ανθρώπου.

Αυτό σημαίνει **πρόσληψη και όχι συσχηματισμό** με τον κόσμο,

γιατί η παγκοσμιότητα της εκκλησίας θεμελιώνεται

- στο ανθρώπινο πρόσωπο,
- στον σεβασμό της ιδιοτυπίας
- και στην προώθηση του έργου της με την αγάπη και την ελευθερία.

Η επικαιρότητα της εκκλησίας στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα επιβεβαιώνεται

- μέσα από τη στενή προσέγγιση των πιστών,
- την ενεργοποίηση της εσωτερικής ζωής της,
- και τη στήριξή της στην παράδοση που δεν σημαίνει συντήρηση, αλλά κίνηση και ζωή.

Τα ενοριακά πνευματικά κέντρα μπορούν να συμβάλουν στην ανανέωση της εκκλησίας και να ανταποκριθούν στις ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου.

Η κρίση στη σύγχρονη ενορία

Ο π. Γ. Καψάνης επισημαίνει ότι οι νέοι δυσκολεύονται να πλησιάσουν την εκκλησία, γιατί έχουν χάσει τον προσανατολισμό τους:

«Μία άλλη δυσκολία να πλησιάσουν οι νέοι την Εκκλησία είναι η αδυναμία των ενοριών, των μεγάλων κυρίως ενοριών, που αριθμούν σήμερα πολλές χιλιάδες ενοριτών, να φανερώσουν την ευχαριστιακή και εκκλησιολογική συγκρότηση της ενορίας. Δηλαδή κάποιος να πάει στην ενορία του, να αισθανθεί την ευχαριστιακή σύναξή της και να πει: 'εδώ είναι η οικογένειά μου, η οικογένεια του Θεού, εδώ είναι το σπίτι του Θεού και Πατέρα μου. Εδώ είμαστε όλοι μέλη του Σώματος του Χριστού, είμαστε η εν Χριστώ αδελφότητα και κοινωνία. Εδώ ο ιερέας είναι ο πνευματικός μου πατέρας και εγώ για να μπορώ να συμμετέχω σ' αυτή την ευχαριστιακή σύναξη του λαού του Θεού, δεν πρέπει να χωρίζομαι με την

αμαρτία ούτε από τον Θεό ούτε από την Εκκλησία, και έχω την ευχέρεια, όταν αμαρτήσω, να πάω στον ιερέα, στον Πατέρα και Πνευματικό μου να του πω την αμαρτία μου. Αυτός να με συγχωρέσει και εγώ να μπορώ να συμμετέχω στην εν Χριστώ σύναξη της αδελφότητας και οικογένειάς μας που είναι η ενορία μου και να μετέχω των Αχράντων Μυστηρίων'. Ο άνθρωπος κατ' εικόνα Θεού πλασμένος είναι ον θεολογικό. Καμία αυτονομία δεν μπορεί να του δώσει αυτό που τον ολοκληρώνει, τον ερμηνεύει, τον αναπαύει βαθιά μέσα στην ψυχή του, παρά μόνο εάν επιστρέψει στο πρωτότυπο της εικόνας του που είναι ο Χριστός. Η Εκκλησία δίνει τη δυνατότητα του αληθινού ανθρωπισμού».

Κατά τον π. Γεώργιο Γρηγοριάτη όσο

- η Θεία Λειτουργία θα θεωρείται «ατομική πράξη ευλάβειας»,
- τα Μυστήρια «ιδιωτικές θρησκευτικές τελετές»
- και ο εκκλησιασμός «θρησκευτικό καθήκον μεταξύ πολλών»

η ενορία δεν θα λειτουργεί εκκλησιολογικά,

αλλά ως διοικητικός θεσμός,

ως ίδρυμα παροχής θρησκευτικών υπηρεσιών,

ως χώρος δημόσιων τελετών.

Αυτές οι ενορίες δεν λειτουργούν ως οικογένειες του Θεού, αλλά ως απρόσωπα θρησκευτικά ιδρύματα.

Οι μικρότερες ενορίες μπορούν να λειτουργήσουν πιο αποτελεσματικά, γιατί η ορθοδοξία δεν είναι σύστημα, ιδεολογία ή θρησκεία, αλλά βίωμα, πρώτα πράττει και μετά διδάσκει.

Παράδειγμα: Οι Πατέρες της Εκκλησίας:

Οι δράσεις τους προσανατολίζονταν κυρίως

α) στην πρόσληψη της σύγχρονης πραγματικότητας,

β) στην εκούσια αφομοίωση και μεταμόρφωση της κοινωνίας,

για αυτό και πέτυχαν.

Η χριστιανική αγωγή είναι ανάγκη

- να συνδεθεί με τη λατρεία της εκκλησίας
- να στοχεύει στη βιωματική σχέση του ανθρώπου με την πίστη
- και όχι σε ένα έντονα ηθικιστικό κήρυγμα.

Οι νέοι στο πνευματικό έργο της ενορίας αναζητούν τη συνέπεια λόγου και ζωής.

Η μετοχή στην εν Χριστώ κοινή ζωή δίνει νόημα στην οποιαδήποτε διδασκαλία των αληθειών της πίστης,

αφού ο Χριστός είναι η μόνη οδός, η μόνη αλήθεια και η μόνη ζωή.

Η ενορία μπορεί να παίζει καταλυτικό ρόλο στο έργο της χριστιανικής αγωγής

να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες ψυχοσωματικής καλλιέργειας των ανθρώπων

ιδιαίτερα των νέων, που φλέγονται από ευγενείς αναζητήσεις

και ζητούν καταξιωμένα πρότυπα.

Μπορεί να μην περιορίζεται στη γνωστοποίηση του περιεχομένου μίας θρησκείας,

στο κήρυγμα και στη στείρα απομνημόνευση κάποιων πληροφοριών,

αλλά να κάνει τη χριστιανική αγωγή **υπόθεση ζωής**.

2. Τα χαρακτηριστικά των νεανικών συνάξεων

Η χριστιανική αγωγή στις ενοριακές συνάξεις όχι τυπική εκπαιδευτική διαδικασία,

κάτι περισσότερο από μάθημα: βίωμα, δράση, ζωή

Κάθε νέος ή νέα συμμετέχοντας στη σύναξη δεν θέλει να συναντήσει ένα ακόμα παραδοσιακού τύπου σχολικό μάθημα,

επιθυμεί την κοινωνία προσώπων, τη διαπροσωπική σχέση, τον διάλογο και τη συμπαράσταση.

Σύμφωνα με έρευνα της Ράπτη:

όταν η χριστιανική αγωγή

α) λαμβάνει υπόψη τις δυσκολίες, βιώματα, παραστάσεις και προβληματισμούς μαθητών

β) αποφεύγει την επιβολή και στερεοτυπική αντιμετώπιση της διαφορετικότητας του ατόμου

γίνεται αποδεκτή και αγαπητή.

Βασικό αίτημα των νέων της έρευνας:

περισσότερος χρόνος για δραστηριότητες.
Σημαντική πρόκληση για τις ενορίες,
πρέπει κατά τον σχεδιασμό τους να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των νέων.

Εμπνευστής της χριστιανικής αγωγής: ο ένας και μοναδικός διδάσκαλος, ο Ιησούς,

ο Οποίος έδειξε με τον λόγο και το παράδειγμά Του
ότι διαλέγεται ζωντανά με το ακροατήριο,
ανάλογα με τους επιδιωκόμενους σκοπούς, την αντιληπτικότητα και την ιδιαιτερότητα των ακροατών.

Η εκκλησία, μέσα από τον θεσμό των ενοριακών νεανικών συνάξεων,
για να πετύχει την καλύτερη άσκηση της χριστιανικής αγωγής,
πρέπει να στελεχωθεί με όσο τον δυνατόν καλύτερα καταρτισμένα επιστημονικά στελέχη

που θα συνεργάζονται εποικοδομητικά με όλους τους φορείς της θύραθεν αγωγής.

Απαραίτητο η διδακτική της χριστιανικής αγωγής

- να παρακολουθεί τις επιστημονικές, τεχνολογικές εξελίξεις,
- να χρησιμοποιεί ενεργητικές και βιωματικές μεθόδους διδασκαλίας,

καθώς και εκείνα τα μέσα, που θα διευκολύνουν την καλύτερη προσέγγιση των χριστιανικών αληθειών από τα παιδιά.

Η πιο αποτελεσματική μέθοδος διδασκαλίας, που ενισχύει την κοινωνική δράση του ατόμου,

σε βάρος της εγωιστικής πλευράς και του απομονωτισμού,

είναι η **επικοινωνιακή-βιωματική μέθοδος Project**, που περιγράψαμε σε άλλη ενότητα.

Στη μέθοδο αυτή η γνώση

τίθεται στην υπηρεσία της αναζήτησης και της προβληματικής των μελών της ομάδας,

στο επίκεντρο των αναζητήσεων τίθενται οι βιωματικές καταστάσεις των παιδιών.

Η εφαρμογή της μεθόδου δεν τυποποιείται, γιατί κάθε ομάδα έχει την ιδιαιτερότητά της και τη μοναδικότητά της.

Για τη λειτουργία των νεανικών συνάξεων απαραίτητα, εκτός από την υποδομή:

η διαμόρφωση του χώρου

και ο σωστός χωρισμός των παιδιών σε τμήματα με βάση την ηλικία, ώστε να επιτυγχάνεται η καλύτερη επικοινωνία και η ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα.

Επίσης, οι ώρες λειτουργίας των συνάξεων είναι καλό να καθορίζονται με βάση τις ανάγκες των παιδιών.

Παράλληλες δράσεις (αθλητικές, καλλιτεχνικές, θεατρικές, τεχνολογικές)

πρέπει να οδηγούν στην επίτευξη συναισθηματικών, ψυχοκινητικών και γνωστικών στόχων

να έχουν εκτός από ψυχαγωγικό, κυρίως πνευματικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα,

ώστε να βοηθιέται το παιδί στην ψυχοπνευματική ολοκλήρωση και την εν Χριστώ τελείωσή του.

Ο ρόλος των ενοριακών δραστηριοτήτων πρέπει να είναι **προληπτικός, θεραπευτικός και κοινοτικός.**

Αυτό σημαίνει:

- Αναπροσαντολισμό της χριστιανικής αγωγής,
- ώστε να ανταποκρίνεται στα προβλήματα της νέας γενιάς,
- προβολή της διαφορετικής πρότασης ζωής της Εκκλησίας,
 - αξιοποίηση του παρελθόντος,
 - στήριξη στη γλώσσα που καταλαβαίνουν οι νέοι,
 - θεραπευτικές απαντήσεις στο άγχος που μαστίζει τη νέα γενιά,
 - καλλιέργεια εμπιστοσύνης στον Θεό,

που ανοίγει δρόμους και μέσα από τις αποτυχίες,

- προσφορά βιωμάτων ασφάλειας και αγάπης,
- βίωση της σχέσης με τον Χριστό ως σχέσης ζωής και σωτηρίας μέσω της λατρευτικής και μυστηριακής ζωής.

Επίσης, είναι απαραίτητο,

το περιεχόμενο των μαθημάτων που αντλείται από την Αγία Γραφή, τους Πατέρες της Εκκλησίας και τη ζωή των αγίων,

να προσαρμόζεται στη σύγχρονη εποχή,

να συνοδεύεται από μία ζωντανή παρουσίαση του υλικού

και από την ψυχική επαφή με τα παιδιά,

ώστε τα λόγια να ηχούν ως μήνυμα ζωής και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

3. Ψυχαγωγία και χριστιανική αγωγή

Βασικός σκοπός της χριστιανικής αγωγής:

η επίτευξη όχι μόνο γνωστικών, αλλά κυρίως συναισθηματικών και ψυχοκινητικών στόχων,

η **ολόπλευρη ανάπτυξη** της προσωπικότητας.

Αυτά επιτυγχάνονται κυρίως μέσα από

την κοινωνία προσώπων,

τη δημιουργία ομάδας

την ένταξη των νέων στην ενοριακή κοινότητα.

Στο έργο αυτό συμβάλλουν τα μέγιστα οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες: παιγνίδι, μουσική, χορός

που αναπτύσσει η κάθε ενορία στα πλαίσια της χριστιανικής αγωγής

γιατί μετατρέπουν τον λόγο σε βίωμα, τη γνώση σε ζωή

μέσα από την ικανοποίηση της ψυχής.

Ψυχαγωγία: απαραίτητη προϋπόθεση επιτυχίας του έργου της αγωγής

Έννοια όρου:

διασκέδαση, αναψυχή, μέσα από την απομάκρυνση των μεριμνών, προβλημάτων

και κυρίως μέσα από την **αγωγή της ψυχής**

μέσα από την ευχαρίστηση και τη διδακτική απόλαυση
που προσφέρουν οι δημιουργικές απασχολήσεις και τα έργα υψηλού
στοχασμού,

όπως είναι η ποίηση και το θέατρο.

Σήμερα η ψυχαγωγία του παιδιού απαραίτητη όσο ποτέ, γιατί η
καθημερινή ζωή έχασε τη φυσικότητά της.

Οι παιδαγωγοί πρέπει να ενδιαφέρονται σοβαρά για εκείνη την
ψυχαγωγία,

που περιέχει στοιχεία ενθουσιασμού και απελευθερώνει από την ψυχή
του παιδιού υγιείς δυνάμεις.

Κυριότερες ψυχαγωγικές ενοριακές δραστηριότητες

με τις οποίες το παιδί και ο νέος μπορούν

- να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους,
- να βιώσουν την ορθόδοξη πίστη στον Θεό
- και να γνωρίσουν τον ορθόδοξο χριστιανικό λόγο μπορεί να είναι
 - το παιχνίδι, η μουσική, ο χορός, το θέατρο,
 - οι γιορτές και οι εκδηλώσεις χριστιανικού, ηθικού και εθνικού περιεχομένου,
 - οι διάφορες κατασκευές και χειροτεχνίες,
 - οι εκδρομές και οι κατασκηνώσεις.

Η επιλογή των δραστηριοτήτων εξαρτάται:

από την υλικοτεχνική υποδομή και

τις ανάγκες, τις επιθυμίες, τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες των
παιδιών.

Βασικός παράγοντας για την υλοποίηση και την επιτυχία των
δραστηριοτήτων

είναι ο ζήλος, το μεράκι, η φαντασία και η αγάπη του παιδαγωγού-
κατηχητή,

ο οποίος μέσα από διαφορετικές κάθε φορά πρωτοβουλίες

θα μετατρέπει σε καθημερινό βίωμα την εμπειρία της πίστης και την
αλήθεια της αγίας Εκκλησίας μας.